



### Socialismen i dens Forhold til Historien.

Den, der overfladisk betragter Nutidens Begivenheder, og da navnlig den stedfindende Kamp i Frankrig mellem Kommunen og Regeringen, vil let slaa sig til Ro med den Tanke, at Urolighederne i Paris kun er Efterveer fra den store Krig med Tyskland, at Regjeringen maa sejre og at dermed den tidligere Tilstand vil vende tilbage. Det torde dog vise sig at være en stor Drom, som er fremkaldt ved at man enten ikke vil eller ikke kan se den dybere Grund, hvorfra disse magtige Rørelser har deres Udspring, og da den saa meget udfregne Socialisme ikke hidtil har fundet en eneste Talsmand her i Landet, selv ikke hos den Del af Pressen, der foregiver at staa „Proletariatet“ nær, skal jeg tillade mig paa et Par Blade at bidrage mit til at klare og forklare det store Spørgsmaal, der vil vedblive at staa paa Nationernes Dagsorden indtil det er løst.

For at se klart i Nutiden, maa man først og fremmest vende sig til Fortiden, og mine Læsere vil derfor tilgive mig, at jeg et Ojeblik fører dem tilbage til hin mindelige Middelalder, da vore barbariske Forfædre efter at have omstyrret den klassiske Kultur søgte at rejse sig en Statsbygning paa Ruinerne af det romerske Despoti. De Elementer, hvorfra de nye Stater dannedes, var hovedsagelig de samme, som endnu eksisterer: Adelen, Borger-

standen og Bondestanden\*); men Forholdet imellem dem var et andet. Det, der dengang gav Anseelse og Magt, kunde ikke ligefrem være Kapitalen; — ti den eksisterede ikke, efter som den netop er et Udtryk for Slægternes i lange Aarrækker og efterhaanden paa enkelte Hænder sammenhobede Arbejde, — men det var derimod Besiddelsen af den størst mulige levende Arbejdskraft, o: Grundbesiddelsen. De, der delte den erobrede Jord imellem sig, dannede Rigernes Adel, medens Borgerne i Byerne, der repræsenterede Handelen og Industrien, længe fristede en kummerlig Tilværelse, og medens Bønderne for det meste kun var ufri Lejere af Adelsens Jord, altsaa svarende næsten til vor Tids Fabrikarbejdere. Denne Grundbesiddelsens Magt viser sig paa alle Punkter; saaledes spillede f. Eks. den „rorlige Ejendom“ næsten ingen Rolle i Datidens Privatret, men overlodes til Arveladerens Godtbefindende, medens Arv af Gaard og Grund var bundet til stramme Regler; kun Grundbesiddere optraadte som lovgivende og styrende paa Rigs- eller rettere Herredagene, til en Repræsentation for Stæderne hører man derimod Intet; endelig viste Lensbesidderne sig ogsaa som den privilegerede Stand derved at de efterhaanden fik hele Stattebyrden vasket over paa de andre Stænder.

Imod denne Tingenes Tilstand maatte der ifølge Forholdenes Udvikling rejse sig en dobbelt Opposition. Dels maatte Jordlejerne faa Lykt til at blive Jordejere, dels tiltog efterhaanden Velstanden i Stæderne, hvorved Borgerens Mod og Selvtillid hævedes. — Den førstnævnte Stræben fik et Udtryk i de talrige Bøndeopstande, den sidstnævnte Forandring viste sig i Stædernes Kampe mod Lensherterne eller de nærmestboende „Roverridere“, og endelig i deres Understøttelse af Kongemagten mod Adelen. Men der er den store Forstel mellem de to opponerende Stænder, at medens Bønderne vedblev at holde paa Grundbesiddelsen som det, der skulde give Afgang til Magten, og kun fordrebe Andel deri, saa opstillede Borgerne Kapitalen som Konkurrent til Hæderspladsen og tilsigtede altsaa en total Omvæltning i Samfundsforholdene.

\* ) Gejstligheden er ingen Stand i Ordets egentlige Betydning og tages derfor ikke med her.

Samtidig med Borgerstandens Udvikling var der imidlertid ifærd med at foregaa store Forandringer i dens Sammensætning, som maa undersøges for vi gaar videre.

I den tidlige Middelalder var Produktionen haandværksmæssig, det vil sige, der forredes en bestemt Efterspørgsel efter et Arbejde, for det udførtes, eller idetmindste fabrikeredes kun saadanne Genstande i større Mængde, der havde en bestemt og beregnelig Af sætning i den nærmeste Omegn. Senere hen derimod, efterhaanden som Transporten blev mindre besværlig og mindre kostbar, efterhaanden som de store Opdagelser (af Søvejen til Indien, af Amerika osv.) aabnede flere Markeder for Industriens Frembringelser, medens samtidig Retsforholdene mellem Landene blev bedre, fik Spekulationen Indgang i Industriens Verden. Man kunde nu lægge an paa at fabrikere massevis, ti man var ikke længere bunden til det rent lokale Forbrug, ja istedetfor at tidligere en bestemt Trang til en Industrivare maatte være tilstede, før den fabrikeredes, gif man nu den omvendte Vej: ved at fabrikere Varerne billigt og laste dem paa Markedet, tiltvang man sig saa at sige Af sætning for dem. Men for at lave billigt, maa man lave meget, og for at lave meget, maa man have Kapital, og der indtraadte derfor snart en bestemt Adskillelse mellem Kapitalisten og Arbejderen, en Forstel, som dog endnu ikke traadte stærkt frem, dels fordi Kapitalforøgelsen i meget lang Tid kun kom enkelte af Europas store Stæder tilgode og dér foreløbigt ogsaa virkede ned til de laveste Klasser, dels fordi den hele Borgerstand endnu havde en fælles Fjende at bekæmpe, nemlig Grundbesidderne, Adelen.

Lige fra det femtende Aarhundrede kæmpede Borgerne vedholdent og med Held paa det Grundlag, som allerede tidligere var lagt af Hansaforbundet og de flandriske Stæder, og deres vigtigste Sejre vandt de allerede før flere Aarhundreder siden, som f. Ek. her i 1660. Revolutionen i 1789 var derfor ikke saa meget Grundstenen i en ny Bygning, som det var Krandsen, der hejstes paa en allerede færdig; da Adelen, det instrumpebe Larvehylster, faldt, svang en fiks og færdig Sommerfugl, Bourgeoisiet, Borgerstanden, sig op derfra som det nye Samfunds

Behersker. Men i samme Djeblif, da „den tredje Stand“ kom direkte og formelt til den Magt, den allerede længe indirekte og reelt havde haft, i samme Djeblif, da Kapitalen blev Rigsstyrer, udskilte der sig fra Borgerstanden en „fjerde Stand“, de kapitallose Arbejdere, Proletariatet.

3 April 1789 skrev et fransk Blad: „Qui peut nous dire, si le despotisme de la bourgeoisie ne succédera pas à la prétendue aristocratie des nobles?“\*); og desværre! hvad dengang ingen vilde tro, stete virkelig. Borgerstanden, som i sin Kamp mod Resterne af Adelsvaldet og den absolute Kongemagt støttede sig til de franske Filosofers Udviklinger om Menneskerettighederne, var selv den første til at glemme saavel dem som sin egen Fortid, og den satte kun en ny, bloddødt Tyran, Kapitalen, paa den ledige Trone. Men Folgerne heraf kunde ikke udeblive. Den store Masse, som i enkelte af Revolutionens Djeblifke endog havde haft Roret i hænde, og som ialtfald havde lært, hvilke Fordele den numeriske Overvægt kan give, maatte under det nye Regimente stærkere end tidligere komme til at føle det Tryk, den led under, et Tryk, der blev saa meget mere føleligt, som det hyppigt udbøvedes af Folk, der saavel i Dannelse, som i Fødsel ikke stod over Proletariatet.

Imidlertid henlevede Bourgeoisiet en gylden Tid; stolt af Sejren, der var vundet ved Arbejderens Blod, hvilede det sig paa sine Lavrbær og drømte om en Tidsalder, da „Borgerdyd“ skulde ophøjes til Religion og de etats- og lancelliraadede Handelsstyrer og Fabrikdespoter i Forbindelse med Embedsaristokratiet skulde styre Historiens Gang og underkue Millioner asiatiske og afrikanske „Barbarer“, medens deres „hvide Slaver“ roligt arbejdede i Fabrikerne og naar de var opslidte, sultede ihjel. Men

\*) „Hvo indehaar os for, at ikke Borgerstandens Guevalde vil følge efter Adelsens foregionne Herredømme.“

„de svandt, de svandt, de lykkelige Dage!“ Allerede i Tyverne og Trediverne havde der vist sig betænkelige Tegn; Chartismen i England, Saint-Simonismen i Frankrig og de kommunistisk-socialt Arbejder-Foreninger i Schweiz havde længe staaet som fjerne Tordenstyer paa en ellers klar, blaa Himmel, da kom pludselig og uventet Stormen i 1848, der i et Øjeblik ryddede de halve af Tronerne i Europa og rystede Samsundet i sine Grundpiller.

„Borgerkongen“, Louis Philip, havde i 18 Aar ved alle optænkelige Midler søgt at nedbæmpe den socialistiske Bevægelse, og det lod til at være lykkedes. Europa glædede sig, Handel og Industri blomstrede i Frankrig som i næsten alle Lande, en paa-lidelig, godt organiseret Hær stod om Tronens Fod og Freden syntes sikret for lang Tid. Kun Fordringen om almindelig Valgret holdt Spændingen vedlige i Pariserens Gemytter, men selv dette Raab kunde ikke regnes for farligt, saameget mere som selve Oppositionen lededes af Mand, der ikke var Kongedømmet fjendste og som i alle Tilfælde var lige saa ivrige Modstandere af „Arbejderne“ som selve Regeringen. Det hele var en Familietvist mellem selve Borgerstanden, som højst syntes at skulle bevirke et Ministerkifte.

Den 22de Febr. 1848 havde Oppositionen arrangeret et „Festmaal“, hvor der skulde udbringes Skaal for Valg-reformen; den „offentlige Mening“ skulde vise sig i sin Glorie og styrte Ministeriet Guizot. Men støttet paa en gammel Lov af 1790 forbyd Regeringen Banketten og de allerede forsamlede Deltagere gif protesterende hjem.

Nu kom imidlertid Efterspillet som ingen havde anet. Samme Dag, den 22de Febr., da de tapre Borgere modigt havde — trullet sig tilbage, opdullede der paa Boulevarderne i Paris tætsluttede Svarer af tavse, blege Arbejdere. I Spidsen gif en graahaaret Olding, af hvis Øjne Fanatismen lyste; en kæmpe-stor Mand, der slog Appel paa en Barnetromme, fulgte ham. Omendstont Optøget syntes lomist, var der ingen af de muntre Parifere, der havde Lyft til at le. Enhver læste Sulten og Røden paa Mændenes Ansigter, enhver folte, at de var beredt til en Kamp paa Liv og Død.

Saaledes samlede Arbejder-Elakere sig, Barrikader rejstes, Kampen begyndte mod Militæret og fortses med Forbittrelse hele Natten og den paafølgende Dag.

Kongen gav efter, Guizot gik af, Banket-Indbyderne slutte danne et Ministerium og Oppositionsmændene gned sig i Hænderne af Glæde over at „Arbejderne“ havde raget Kastanierne ud af Ilden til dem.

Medens Borgerstanden saaledes glædede sig over den lette Sejr, illuminerede Vinduerne og raabte „Leve Reformen“, nærmede der sig imidlertid til deres Forsærdelse en Arbejdertrop med „rød“ Fane og Gaderne genlød af Raabet: „Leve Republikken!“

Geværilden knitter, og snart er alt igen i vild Kamp. I Løbet af Natten før den 24de oprejses over tusinde Barrikader, om Morgenen stormer 50,000 bevæbnede Arbejdere frem, Marfseilaisien lyder, Militæret viger paa alle Punkter, Kongen flygter, Republikken proklameres, og den 28de Februar fordrer en uoverstuelig Menneftemasfe „Arbejdets Organisation“, den sociale Republik!

Som en Løbeild forplantede Bevægelsen sig til hele Europa og bevæbnede overalt Arbejderne mod de bestaaende Myndigheder.

Vel varede den „røde“ Republik ikke længe i Frantrig; efter tre Dages fortvivlede og heltedige Kamp i Parises Gader mod de sejrvalte franske Generaler faldt den i Juni Maaned og Samfundet var foreløbig befriet fra Socialismens Strømmebillede. Men det var et stolt Fald: seks af Rødpartiets Generaler var blandt de dræbte.

Borgerstanden, som tidligere havde gaaet i Spidsen ved „Samfundets Reform“ skyndte sig nu at tage Red i Sejlene, da de mærkede, at Arbejderne ikke længer lod sig nøje med Flostler om Frihed og Lighed, men fordrede Opfyldelsen paa en Maade, der kunde blive farlig for „Kapitalisternes“ Velvære. Det doktrinar-liberale Parti begyndte at søle, at man ogsaa kunde give Folk formegen Frihed; kort sagt, det begyndte efter at være bleven det herskende at blive konservativt, medens det

paa den anden Side mere og mere gik op for Proletariatet, at der ingen Forsoning var mulig med deres tidligere Kampfæller, at deres Interesser var bleven stik modsatte.

Imidlertid var Socialismen, trods dens tilsyneladende Afmagt efter Blodbadene i 1848, steds en Fare for „de gode Borgere“, og de har derfor i de sidste tyve Aar anstrengt sig af yderste Evne for at opfinde Midler, der kunde „stoppe Munden paa Straalhalsene“ mellem Arbejderne, paa samme Tid som de aldeles ikke fordrede noget Offer fra Kapitalisternes Side. De to Koryfæer, der har vist mest Opfindsomhed i denne Retning er Lyfteren Schulge-Deligsch og — Ekskejser Napoleon III. Den sidste maatte dog for at holde sig saalange paa sin vakkende Trone gribe til virksommere Midler, og det ombyggede, moderne Paris har i sine nye prægtige Kvarterer og sin uhyre Gæld talende Minder, der vil kunne belære Fremtiden om, hvad det koster at „stoppe Munden“ paa Arbejderen. Med Hensyn til Schulge-Deligsch's forstellige Anstalter til at ophjælpe „Proletariatet“, da vil vi tage dem lidt nærmere i Ojsyn, eftersom de her hjemme, navnlig af Styrelsen for „Arbejderforeningen af 1860“ er bleven godkendte uden Modsigelse.

Saa vel Schulge-Deligsch som hans geniale Modstander, Ferdinand Lassalle, vil begge senere faa en udførligere Omtale i disse Blade. Her skal vi indskrænke os til at berøre de Indretninger, hvorved den førstnævnte troede at forbedre Arbejdernes Aar. De er følgende: Husholdningsforeninger, Raastofsforeninger, Forstudsforeninger, Spareforeninger og Foreninger til Arbejdernes Dannelse og Oplysning. — Vi vil betragte dem hver for sig.

Husholdningsforeninger har i længere Tid været udbredt her i Landet og gaar, som de fleste vel véd, ud paa ved at opløbe Levnetsmidler o. l. i større Masser og derpaa fordele dem mellem Medlemmerne, at spare det Beløb, som Detailhandlerne ellers indvandt. Vi skal nu ikke opholde os ved at Besparelsen hovedsagelig gaaer ud over en Klasse, som staaer Proletariatet meget nær, nemlig de mindre Handlende; men selv bortset herfra er der mange Indvendinger at gøre. Etersom Forholdene er i Køben-

havn for Djebliffet, vilde det f. El. være umuligt for Husholdningsforeningerne at konkurrere i Priserne med Urtekræmmerne. Den store Lethed ved at faa Kredit og Ophævelsen af Laugene forleder nemlig mange til at aabne en Butik uden at eje den mindste Dristskapital. Enden er da let at forudsé, men for at forhale Katastrofen saalænge som muligt, udsælger de til „under Indtøbspris“ alt, hvad de kan opdrive paa Kredit, ja sælger endog større Partier underhaanden til deres Kollegaer for Priser, som Engrosforhandlerne naturligvis ikke kan præstere. Man indvende ikke her, at dette er enkeltstaaende Eksempler, der ikke har nogen Indflydelse; tværtimod, der gives Butiker her i København som i Løbet af 3 à 4 Aar en fem, seks Gange har sét Skifteretten inden sine Døre. Herved, saavel som ogsaa ved den vidt drevne Forfalskning af alle Stoffer, der f. El. gør at et Pund brændt og malet Kaffe er 8 à 12 Sl. billigere hos Urtekræmmeren end et Pund raa Kaffe hos Grosfereren, bevirkes en Nedtrykning i Priserne, som Husholdningsforeningerne ikke kan være med til. Paa Landet og i Købstæderne, hvor Arbejderen og den fattige Haandværker er i Lommen paa Købmændene, vil der være endnu større Vanskeligheder at overvinde og Resultaterne har da ogsaa hverken det ene eller det andet Sted været glimrende.

Men Hovedindbendingen kommer fra en hel anden Kant.

Sammenligner vi Arbejdernes Kaar her i Europa med de sorte Slavers i Amerika, da vil der vise sig en bestemt Forstel. Da nemlig den sorte Slave repræsenterer en Værdi for Ejeren af maaste 4—600 Dollars, ligger det i hans Interesse at Slaven ikke overanstreges og at han faar ordentlig og rigelig Føde. — Ifølge den frie Konkurrence og paa Grund af at der steds er ledig Arbejdskraft tilstede, vil Forholdet i Europa blive det, at en Fabrikherre har sin „hvide Slave“ for en daglig Lon, der netop lige er tilstrækkelig til at han kan vedblive at eksistere. Arbejderen betragtes som en Maskine og Fabrikherren betaler Smørelsen og Kullene for at holde den igang, men vel at mærke det daglige Slid og det omsider følgende Brud paa Maskinen betaler han ikke, ti — han kan jo faa sig en ny uden Udgift. Der er for ham saaledes ingen pekuniær



Grund til at vogte Arbejderen for Overanstængelse og han kan med Rolighed sætte ham til et af de usunde og livsfortende Arbejder, hvoraf Fabrikverdenen frembyder saa mange\*); han risikerer intet, ti han giver ikke 4—600 Dollars for sin Slave. Men retter saaledes Lønnen sig efter hvad der behøves for at eksistere, saa følger deraf med jernhaard Nødvendighed, at hvis Arbejderen pludselig kunde leve en Mark billigere om Dagen, saa vilde Arbejdslønnen synke en Mark om Dagen. Hvis altsaa Husholdningsforeningerne langt om længe opnaar deres Maal: at omfatte alle Arbejdere og spare dem f. Eks. 8 Stilling om Dagen, saa vil de 8 Stilling gaa — i Fabrikherrens Lomme.

Hermed vil vi naturligvis ikke sige, at disse Indretninger i og for sig skulde være unyttige; de passer tværtimod godt for Pensionister, for lavt lønede Embedsmænd, kort sagt for alle, hvis Indtægter ikke vil blive mindre fordi Udgifterne bliver det; men for Arbejderne har de ingen Interesse.

Kaastoffs- og Forskudsforeningerne kan vi hurtig blive færdig med; enhver, der tænker sig om, vil let indse, at de er aldeles ubrugelige for Arbejderen. Han behøver ingen Kaastoffer og ingen Driftskapital; den sidste skulde ialfald være langt større end en saadan Forening kan bevilge. Schulze-Delitzsch har her atter taget Fejl af Haandværkeren og Fabrikarbejderen.

Med Hensyn til Sparekasserne, da kunde man, hvis ikke Opfinnderens gode Villie var udenfor enhver Tvivl, næsten falde paa den Tante, at han vilde haane den Klasse, han foregiver at ville hjælpe. At tilraade en Mand, der neppø har det tørre Brød til sig og Familie, at han skal spare, er ligesaa fornuftigt som at anmode en Blind om at se sig for. Og selv om en Arbejder i sine unge Dage, naar han er løs og ledig, kan

\*) I Essex bliver saaledes af hundrede Spindere kun 3 over 50 Aar. I en By i England kaldt Gennemsnitslevetiden ved Fabrikernes Opkomst fra 31½ Aar til 19½!

have nogle Mark tilovers af sin Ugeløn, vil man saa for Alvor forlange, at han skal give Afstald paa enhver Fornøjelse, som vor Jord stænker sine bedre stillede Børn? Vil man udelukke ham fra Lyset og Livet, fra Guds fri Natur og Omgangen med andre Mennesker? Selv om Dyrene siger Skriften: „Du skal ikke binde Munden til paa den Osse som tærsker“; men det lader ikke til at de, der kalder sig Kristne, føler sig forpligtede til at overføre dette paa deres Medmennesker. Lad os gaa i os selv! Giv os der ikke én Periode i enhver Liv, han være Arving til et Guds eller dreje Hjulet i en Fabrik, da den Smule Naturliv, som Kulturen har levnet i ham, vaagner og driver Blodet rastere gennem hans Arer; da maa han „være med“; — den ene drikker maasse Champagne med Sangerinderne, den anden bayerst Øl og Brændevin med Fabrikspigerne; hvad er værst? men fremfor alt, af hvem kunde man ifølge Opdragelsen forbre mest Waadehold? — Og hvad kan en Arbejder opnaa ved Sparommelighed? Lad os tænke os, at han i ti Aar hver Uge lægger en Mark hen; han vil da ikke engang besidde 100 Rdl. og hvad har de ikke kostet ham. I femhundrede og tyve Søndage har han maattet nægtet sig en eller anden Fornøjelse, som for andre kan synes lille, men for ham er stor, og selv om han er saa heldig, at ikke Sygdom og Arbejdsløshed sluger Pengene i den Tid, kan saa de 100 Rdl. være nok til at grunde en Fabrik, eller vil Renterne, 3 Rdl. 72 St. om Aaret, forbedre hans Stilling?

Og nu endelig de Foreninger, der skal fremme Oplysning og Dannelse blandt Arbejderne! Hvis du, min Læser, ikke er Arbejder og engang skulde komme til at overvære et Foredrag i Industri-, Haandværker- eller Arbejderforeningen, sé dig da om og led efter de blege Ansigter, de udtærede og daarligt klædte Skikkelser, Fruentimmer, Mænd og Børn, som du vil kunne møde paa Christianshavn eller Broerne om Aftenen naar Fabrikerne slippe deres Bytte, — du vil ikke finde dem. Fattigdommen er i vore Dage en Skandse, den brændemærker sine Dyrkere og udelukker dem fra det øvrige Samsund; det er ikke mod Bedragerere, mod Agerkarle, mod Forførere at Staten holder

Politi, det er mod den Fattige: han er Tyv, Løsgænger, Morder og alt andet slet, eller idetmindste er han mistænkt derfor og det kommer tidt næsten ud paa ét!

Ligesaa sikkert som det imidlertid er at de „populære“ Foredrag ikke naar ned til Proletariatet, ligesaa afgjort er det paa den anden Side at dette ikke taber stort derved. Ingen Sagkyndig vil vove at paasta, at der ved disse Midler kan opnaas en sand og for Arbejderen nyttig Dannelse. Hvilke Materier, der bliver behandlet, afhænger jo fuldstændig af de velvillig Assisterendes Godtbefindende, og de bevæger sig gennem alle Omraader, Kunstens, Videnskabens eller Politikens, ligesom de er hentede saavel fra Nutiden, som fra Fortiden, ja undertiden endog — mærkværdigt nok — fra Fremtiden. Den ulovkelige Tilhørers Hoved bliver lavet om til et Pulterkammer, der fyldes med politiske Pjalter fra Rigsdagen, med rustne Slagsværd fra Kamphejlene, med forbausende astronomiske Talstørrelser eller med Komediestumper, men blandt alt Stramlet findes ikke ét ærligt, helt Stykke, der kunde bruges til at møblere et af de ubefatte Hjernekamre med.

Det, Arbejderen kan have Nytte af at vide, bestaar i ganske andre Ting. Lær ham, hvorledes han ved de saa lovlige Midler, der staar til hans Raadighed, kan beskytte sig mod Kapitalens Overgreb, giv ham de Kundskaber, der hører til for at han en gang, naar Tidens Fylde kommer, kan hjælpe til, at styre den Fabrik, han nu kun er et villieløst Rødstab i, underret ham om, hvad hans Brodre i andre Lande har opnaaet og aabn ham saa endelig Lejlighed og Udgang til at udtrykke sine Meninger og sine Ønsker, sine Haab og sine Fordringer saavel i Dagspressen som i Folkets Repræsentation — det er, hvad han kan forlange, at en Forening skal virke hen til, som paastaar at gaa ud paa Arbejdernes Dannelse og Oplysning. Og hvor stærkt trænger ikke hans Stilling til en saadan! Indgaar Fabrikherrene Forbund for at trykke Lønningerne, saa kaldes det „den fri Konkurrence“ og billiges naturligvis af Lovene; indgaar Arbejderne Forbund for at faae Lønnen forøget eller Arbejdstiden forkortet, saa kaldes det „tumultariske Forsamlinger“ eller endog „Oprør“.

og Regeringen søger at svække Virkningerne ved at sætte Splid mellem Deltagerne eller paa andre Maader. Socialismens Forkæmpere stemples i Bladene som „Rovere“, „Mordere“ osv. og de lovnagtigste Vestslydninger udslynges imod dem. Ved Bestemmelserne om at modtage Fattighjælp og privat Tjenesteforhold udelukker fra Valgene, forhindrer man Arbejdsklassen i at sende det Antal Repræsentanter til Rigsdagen, som de efter deres Mængde burde have, kort sagt, Bourgeoisiet søger paa alle Maader at stoppe sine Ører for de berettigede Klager, som udstødes af en hel, lidende Menneſteklasse.

Det Gaab, der vattedes hos Arbejderne ved Dannelsen af de ovennævnte forskellige Foreninger, sluktedes derfor snart, navnlig da Ferdinand Lassalle i sine Stridskrifter med ubarmhertig Klarhed og Logik havde blottet Systemets svage Sider, og Schulke-Deligheds maatte i 1869 endog opleve at høre en Modstander tiltraabe sig i det nordtyske Parlament: „Sluf Dem ikke, Hr. Schulke! De repræsenterer et fuldkommen overvundet Standpunkt og Deres Rolle er for stedse udspillet!“

Da fremstod Hr. Borchardt, Ejeren af en Messingsfabrik i Berlin, som en Frelsens Engel for Bourgeoisiet. Han traf den Bestemmelse at en vis Del af det rene Overflud — nogle faa Procent — skulde ved Aarets Udgang fordeles mellem Arbejderne, ja, han tilbød dem endog, at de kunde købe Aktier i Fabrikken og derved blive Medejere.

Der blev Fryd i Kapitalisternes Lejr over denne nye Opfindelse! Tungen gik af Led paa et Par Journalister ved Anstregelserne for at rose den adle Borchardt, ja den preussiske Minister, Greve von Tzenplih, udtalte sin Anerkendelse.

Arbejderpartiet ventede med at dømme om Sagen til Aaret var omme. Der viste sig da følgende Resultat. Fabrikken havde givet et rent Overflud af 63,850 preuss. Tlhr. Heraf tilfaldt der efter Bestemmelserne hver af de 66 Arbejdere en Andel stor 29 Tlhr. preuss. eller omtrent 39 Rdl. dansk. Dette vilde nu ganske vist have været et meget heldigt Resultat, hvis der ikke havde været den Hage ved, at medens alle de andre Metalarbejdere i Berlin i det Aar havde haft en Ugeløn

af 5 Thlr., havde Hr. Borchardts maattet nøjes med 4½ Thlr. Det var altsaa gaaet dem som Røven i Fablen, hvad de vandt i den ene Ende tabte de i den anden, og hertil kom saa, at de næsten alle af Magerkarle havde maattet laane det Beløb, som de ventede at faa til Nytaar. —

---

Haaber vi saaledes nu at have vist, hvor utilfredsstillende de Midler er, som det liberale Parti hidtil har anvendt for at „løse den gordiske Knude“, saa skal vi næste Gang klart og tydeligt fremstille, hvad det er vi, Arbejderne, ønsker og hvad vi vil sætte igennem, sent eller tidligt, med Loven eller —  
**uden den!**

---

## Hvad vi forlanger.

Siden det første Hefte af „Socialistiske Blade“ udkom, er der foregaaet store Begivenheder i Europa. Den parisiske „Kommune“, der ved den Kraft, hvormed den optraadte, i Begyndelsen lamslog det gamle Samfund og aftvang det Beundring, faldt for de forenede Anstrengelser af et egoistisk Bourgeois, en uvidende Landbefolkning og en raa Soldateske, som Kejserdømmet har belempret Frankrig med, og neppe var dette slet, før det øvrige Europa, der hidtil blev holdt tilbage af Frygt, skyndte sig at sparke til den Faldne og udslynge sine Forbandelser mod Deltagerne. Rigtig nok viste det sig nu, at de mange Løgne, som Bladene i Versailles havde udbredt om Kommunens „Rædselsherredømme“ i Paris, var aldeles grebne ud af Lusten, rigtig nok var Bankens Beholdninger urørte, Borgernes Liv uskadte, den offentlige Mening respekteret, Retsstilstanden upaallagelig og Gjendomsretten kun krænket, hvor militære Hensyn fordrede det; men dette gjaldt kun lidet i Bourgeoisiets Øjne. Var ikke Vendomessjelen faldet? Var ikke Thiers' Hus revet ned? Havde ikke Venus fra Melos nær knækket Halsen? Og var endelig ikke Kommunen ansvarlig for de Brandstiftelser, hvormed den mest uvidende og mest ustyrlige Del af Befolkningen søgte forud at hevne den strækelige Død, der forestod dem? — Jo, der var tilvisse Grunde nok til at gaa til Kapitolium og taffe Guderne. Nu var Bourgeoisiets „milde og humane“ Herredømme restitueret og enhver Retteværende maatte glæde sig over, at 10000 af disse ubehagelige Arbejdere blev skudte, at 50000 af dem skulde deporteres, at alle Bladene foreløbigt blev undertrykte, at den „republikanske“ Nationalforsamling begyndte at deliberere om Valget af en Konge, og at den „lovlige“ Regering var bleven saa gode Venner med Tyskerne, at disse havde raft en hjælpsom Haand til alt dette. Ligeoverfor saa glimrende Resultater maa det naturligvis være af underordnet Betydning, at „Nationalforsamlingen“ igrunder er en ligesaa selvvalgt og ulovlig Herster som Gambetta og Kommunen: den var nemlig kun valgt til at slutte Freden, og det eneste Spørgsmaal, der dengang blev forelagt Kandidaterne var, om de stemte for Fred eller Krig.

Men hvilken Forandring er der da alvorlig talt indtraadt, og hvilke Udfigter er der nu til Ro i Frankrig? Vi skal forsøge at besvare Spørgsmaalet. Opstanden i Paris blev af to Grunde en ren lokal Bevægelse. De is foretoges den paa en Tid, da den maatte bidrage til at forhale den Fred,

hvorefter hele Frankrig længtes, og den fik derfor mange til Modstandere, som ellers vilde have billiget den; dels afveg „Kommunen“ fra det almindelige socialistiske Grundlag og opstillede Hovedstadens særlige Interesser som de vigtigste. Men nu, da det mer og mer viser sig, at Nationalforsamlingens republikanske Udtalelser kun er tomme Fraiser, nu da Freden er sluttet og Bourgeoisiet atter ligesom i 1848 har misbrugt sin Magt til blodig Underkuelse af den fjerde Stands uafviselige Fordringer, nu vil den store Arbejderbefolkning i hele Landet have lært, at der ad fredelig Vej ikke er noget at stille op med deres trolose Hjender, og de vil inden kort Tid rejse sig en masse og berede sig Vejen til Friheden, selv om den skal gaa over den tredje Stands Lig!

Men nu vi andre Arbejdere, som har været ørkesløse Tilskuere ved vore franske Brødres Lidelser og Fald! Har vi ingen Kræfter at virke med til det fælles Maal, kommer den hele Sag maasse slet ikke os ved? Jo visselig: tunc tua res agitur, paries quum proximus ardet\*); vilde vi lægge Hænderne i Skydet, da var vi ikke værdige til at faa Del i de Friheder, som de andre har hengivet Liv og Blod for at erhverve. Men det er heller ikke saaledes. I Tyskland, i Belgien, i England forbereder Arbejderne sig med Iver til den forestaaende Afgørelse. Alle alene i tusindvis, nej i millionvis flokker de sig sammen i ordnede Samsfund, ti kun ved Masserne kan vi imponere vore Hjender: enkeltvis vil vi knuses af dem. Lad os da ogsaa her følge Eksemplet! Lad os bryde med de Ledere, der forsøger at lave os om til halvannede, villieløse Nittedukker for Kapitalisterne, lad os være paa det Rene med, at vi har selvstændige Interesser, der staar i fuldstændig Strid med hele det øvrige besiddende Samsfunds, og for at fremme disse maa vi som det første Skridt benytte de Rettigheder, som Lovene giver os til at samles, til at diskutere vore Anliggender offentligt, og til at udøve Indflydelse paa Statens Styrelse.

Vi skal i det Følgende saa kort som muligt søge at godtgøre for vore Brødre Betydningen af en fælles og kraftig Optræden i flere Retninger.

### I. Arbejderne og Valgloven.

For at kunne bedømme Udfigterne for Arbejderne til ved talrig Deltagelse i de næste Valg at faa Andel i Statsstyrelsen, vil vi først kaste et Blik paa de politiske Partiers Udvilling her i Landet.

Siden „vor Friheds Morgenrøde“ eller, for at tale præcist, siden 1848 har der igrunden kun været to store Par-

\*) „Da gælder det Dine Interesser, naar Din Nabo's Bag brænder“.

tier i Repræsentationen, nemlig Bondevennerne og Bourgeoisiet, — populært Transtøvlerne og Intelligenzen, — repræsenterende henholdsvis Grundbesiddelsen og Kapitalen. Borgerstanden, som ved Kasinospøderne og det berømte Tog til Kristiansborg Slot omstødte det ormstufne absolute Monarki, fik i Begyndelsen en overvejende Indflydelse paa vor politiske Udvikling. Bønderne var nemlig ikke straks tilstrækkelig godt organiserede til at kunne anvende hele den Magt, som Valgloven gav dem, og tilmed maatte Faren for en Reaktion i den første Tid samle de uensartede Kræfter til fælles Modstand.

Efterhaanden som de nye Forhold vandt større Fasthed, forstyrredes imidlertid den skønne Harmoni, og da Folketinget var den Del af Rigsdagen, der var sammensat efter de mest liberale Grundfætninger, maatte den talrige Landboestand her med Nødvendighed blive den herskende. Bourgeoisiet saa Faren, og efter at det flere Gange med Uheld havde forsøgt at lue Modstanden ved at optræde snart som „Rationale“ snart tillige som Skandinaver og ved at eksploitere de udenrigste Forhold, benyttede det tilsidst med Snildhed en — ved dets egen slette Politik fremkaldt — øjeblikkelig Følelse af Utilfredshed med det Bestaaende til at hidføre en Indskrænkning i vor Frihed, der idetmindste skulde kunne bevare det Flertallet i Landstinget. Det tog sig imidlertid ikke iagt for, at der herved aabnedes en stor Adgang til Landstinget for et tredje Parti, hvis Interesser dog til syvende og sidst kan komme til at staa lige saa skarpt imod Bourgeoisiets som Bøndernes, nemlig de store Godsbesiddere.

Disse sidste havde under Frederik den 7de næsten ikke deltaget i det politiske Liv; Kongens Giftermaal med Grevinde Danner og hans ringe Tilbøjelighed for „Hoslivet“ jøg dem bort fra Hovedstaden; men da Kristian den 9de kom paa Tronen forandrede dette aldeles. Vel gjorde et Forsøg paa at genoplive de absolutistiske Ideer fuldstændig Fiasko, men Sansen var dog vakt hos Godsjerne for Politiken, og da et doktrinært Ministerium efter Krigen var blevet en Umulighed, paa samme Tid som Bønderne ikke kunde opdrive Kræfter til at overtage Portefeuillerne, blev Godsjerne det Nødanker, hvorunder Statsstibet foreløbigt skulde ride Stormen af. Ministeriet Frijs, der skyldte Folkets Udmattelse et mer end fireaarigt Liv, udrettede naturligvis ingenting hverken udadtil eller indadtil; men det bidrog stærkt til at organisere Godsjerne og bringe dem til at føle, at de ved deres Optræden vilde kunne sikre det ene eller andet Parti en om end kun ringe Overvægt i Repræsentationen. Det doktrinære Parti, Kapitalisterne, synes saaledes Fod for Fod at tabe Terræn ligeoverfor de talrigere Grundbesiddere, og hvis den nuværende



Udvikling blev ved, vilde de store og smaa Bønder snart være Herstere baade i Landstinget og Folketinget.

Men Arbejderne? Fil de ingen Gavn af den nye Frihed? Foreløbigt ikke. I 1848 var der ganske vist Tale nok om Arbejderspørgsmaalet. Bøger og Flyveskrifter debatterede ivrig Sagen og selv vor store Finansmand David nedlod sig til at belære Arbejderne om hvor godt de havde det. Alle disse Talemaader vilde vel ikke have hjulpet stort; men Bourgeoisiet fil en Bundsforvandt, der saa tidt har bidraget til at spænde Folket ind i det gamle Nag, nemlig Krigen. Da den var forbi i 1850, var der roligt i det øvrige Europa, og Arbejderne herhjemme følte i de nærmeste Aar kun svagt de Dønninger, som de nye socialistiske og kommunistiske Ideer vakte i Ulandet. Da der endelig blandt Arbejderne atter opdukkede en Tanke om at „gøre noget“, fremstod en Mand, hvis hele Virksomhed vi maa forbeholde os senere at omtale nøjere, nemlig Hr. E. W. Nimestad, Ridder af Dannebrog p. p. Ved Stiftelsen af „Arbejdersforeningen af 1860“ og ved at anvende sine mangesidige Evner til at udvide og befæste denne, har han indlagt sig en vis Fortjeneste af Arbejderne; men skulde vi med ham blive staaende ved de nu vundne Resultater, da var Fornøjelsen kun ringe. Det nytter ikke, at han — som under det sidste Studentermøde i Kristiania — med stor Tungesærdighed fortæller os, at vi igrunden har det brilliant, — der er dog ingen af os, der tror det. Det nytter ikke, at han viser os Trælleses Raar i Oldtiden: var de dumme nok til at bære deres Lanter, saa vil vi være kloge nok til at bryde vore. Hr. Nimestad har med Virtuositet anvendt de doctrinære Plaster, som Schulze-Delitsch opfandt i Tyskland, men deres Tid er forbi, og hvis „Arbejdersforeningen af 1860“ ikke snart befrier sig for det Bourgeois-Paahang, den har faaet, saa vil den inden kort Tid være — „befriet“ fra alle Arbejdere.

Den udvidede Afgang til Folketinget, som Grundloven giver os, har Formanden for Arbejdersforeningen ikke benyttet, ellers vilde vi f. Eks. i København kunne have sat ni Repræsentanters Valg igjennem istedetfor — slet ingen. Nogle statistiske Oplysninger vil maaske bedst bekræfte dette. Folketingsvalgernes Antal var i 1869 efter Valglisterne for Hovedstaden 21270. At den største Del af disse hører til Proletariatet, vil vel være indlysende for Enhver, der kender Velstandsforholdene i København, men vi kan ogsaa direkte saa Troen ihænde ved at se hen til Listerne for Borgerrepræsentantvalgene og Landstingsvalgene. Paa de første er nemlig kun de opførte, der har mindst 500 Rd. i aarlig Indtægt, og Antallet af Borgere, der har disse meget bestedne Indkomster, er ikke 11000. Nu vil vel Ingen paastaa, at

en Mand, der har Kone og Børn og kun 500 Rd. om Aaret, hører til den „bemidlede“ Klasse. Men endnu ugunstigere stiller det sig, naar vi undersøger Listerne til Landstingsvalgene, som kun omfatter de Borgere, der har over 2000 Rd. aarligt. Her findes nemlig ikke 2000 Individer. Selv om Kapitalisterne altsaa mødte fuldtallige til Valgene, vilde Fordeelen afgjort være paa Proletariatets Side, men nu viser det sig tilmed, at Deltagelsen i Valgene fra vore Modstanderes Side er meget ringe: til Valgene i 1869 mødte saaledes af 21270 Valgere kun lidt over 2000; i en enkelt Kreds endog kun 50. Hvis det altsaa lykkes at gjøre det klart for Arbejderne, af hvor stor Vigtighed det er for Forbedringen af deres Stilling at have Repræsentanter i Tinget, der kan tale deres Sag, hvis det lykkes at faa dem til at møde talrige til Valgene næste Aar, da vil det første store Skridt være gjort til en varig Forandring i den fjerde Stands Stilling her i Landet.

Vi kan imidlertid ikke forlade de ovennævnte Talstørrelser uden at anstille nogle andre Betragtninger over dem. Valgernes Antal angives paa Listerne til 21270. Undersøger vi imidlertid ved Hjælp af Folketællingen, hvormange Mand der i 1869 var over 30 Aar, som jo udfordres for at kunne vælge, saa faar vi c. 31000. Men hvor er da den ene Trediedel eller de 10000 Valgere? Svaret er let: de udelukkes ved Bestemmelserne i vor „liberale“ Valglov. § 30 i den forandrede Grundlov siger nemlig: „Valgret til Folketinget har enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, naar han har fyldt sit 30te Aar, medmindre han a) uden at have egen Husstand staar i privat Tjenesteforhold; b) nyder eller har nydt Understøttelse af Fattigvæsenet, som ikke er enten eftergivet eller tilbagebetalt; c) er ude af Raadigheden over sit Bo; d) ikke har haft fast Bopæl i ét Aar i den Valgkreds eller den Stad, hvori han opholder sig paa den Tid Valget foregaar“. — Er disse Bestemmelser overensstemmende med Retfærdighed og Billighed? Nej. Kun to almindelige Grunde vil med Rette kunne berøve et Menneske hans Valgret: den ene, at han har begaaet en Forbrydelse, der har gjort ham uværdig dertil, den anden, at han ikke kan anses for fri i sine Handlinger. Med Hensyn til det sidste Punkt, da kan Staten dog ikke blande sig heri videre end ved at fastsætte Aldersgrænsen saa høj, at ethvert Menneske, der har overskredet den, maa antages at være selvstændig. Skal, som Loven forlanger, et privat Tjenesteforhold udelukke fra Valgret, saa vilde med endnu større Rimelighed Besiddelsen af et Embede, navnlig et militært, udelukke derfra, ti, som Enhver vil indse, er Trykket, der udøves af en

overordnet Embedsmand paa en underordnet, langt større end f. Eks. af Husbonden paa hans Karl, hvor jo Forholdet hyppigt vil kunne løses uden noget som helst Tab for denne sidste.

Er imidlertid den første Indstrækning ubillig, saa er den følgende ligefrem uretfærdig, idet den rangerer den Fattige mellem „beryggede“ Individuer og saaledes uden videre gør Fattigdommen til en Forbrydelse. Selv om det var givet, at enhver Fattig var bleven det ved egen Skyld, vilde det dog være en Uretfærdighed at berøve ham Stemmeret i det Samsfund, som ogsaa holder hans Fremtid i sin Haand; og selv om det var givet, at han aldeles intet bidrog til Landes Indtægter, kunde man ikke med Nette udelukke ham fra Valgene, ti Staten er ikke et Aktieselskab, hvor de, der har de fleste Aktier, ogsaa skal have de fleste Stemmer, men Staten er en moralsk Institution, der har ligesaa uafviselige Pligter ligeoverfor den ringeste af sine Borgere som ligeoverfor Millionæren. Nu viser det sig tilmed, at den Fattigdom, der findes, i ni af ti Tilfælde ikke er selvforskyldt, men en ligefrem Følge af det nuværende Samsfunds slette Organisation og betragter vi Ydelserne til Staten, da fremkommer, som vi strax skal se, det mærkværdige Resultat, at det er Proletariatet, der haade med Pungen og med Kroppen maa udrede den største Andel af disse, medens deres Anvendelse hovedsagelig kommer Kapitalisten tilgode.

Svad den Omstændighed, at en Mand ligger under Fallit, egentlig har at gøre med hans borgerlige Rettigheder, er os ikke klart, men den hele Sag har i Praxis saa lidt at betyde, at vi ikke skal spille et Ord derpaa. Vigtigere er derimod den sidste Undtagelse: at et Menneske skal have opholdt sig et Aar i en Valgkreds for at kunne vælge der. Hvis Tællen her var om kommunale Valg, vilde Bestemmelsen maasse kunne forsvares, ti man kunde tænke sig at han ikke øjeblikkelig var istand til at erhverve sig det Kendskab til rent lokale Forhold, som maa besiddes saavel af Vælgerne som af den Valgte. Ved Folketingsvalgene bliver derimod Sagen en hel anden; her er det de politiske Grundsætninger, der vil blive det Afgørende, og da disse kan være ens for en Vælger, paa hvilket Punkt i Landet han end opholder sig, saa bliver det urimeligt at berøve ham Valgretten, alene fordi hans Stilling i Samsundet medfører en hyppig Forandring af Opholdssted.

Grunden til at vi har dvælet saalange ved disse Lovbestemmelser er ikke fjern: de 10,000 Vælgere som f. Eks. udelukkes i København hører nemlig til vort Parti, til Proletariatet, og den omtalte Paragraf er et snildt Forsøg af Bourgeoisiet paa at tage den Emule Frihed med den ene

Baand, som det har givet os med den anden. Heldigvis er de for saa til endda at beholde Majoriteten; derfor gentager vi atter: lad os møde fuldtallige til næste Valg; vore naturlige Forbundsæller paa Landet, Husmændene, vil idetmindste paa mange Steder gøre det samme, og fler dette med Kraft og Omtanke vil de forenede Arbejdere og Husmænd kunne gøre Regning paa Totrediedel af Pladserne i Folketinget og følgerig paa den politiske Styrelse; ti det betydningsløse, uduelige og ufolkkelige Landsting vil ikke have noget langt Liv tilbage.

## II. Beskatningen.

Er en udvidet Deltagelse i Statsstyrelsen det Sværd, hvormed Arbejderen skal og kan befri sig af sine Baand, saa er et af de værste af disse den uretsfærdige Maade, hvorpaa det nuværende Samfund har fordelt Byrderne. Medens nemlig den velhavende Del af Folket næsten udelukkende faar Gavn af Statens Udgifter, er det den fattigste Del, der maa yde Størsteparten af Indtægterne, og dette tilskyndende saa umulige Resultat har de herskende Klasser opnaaet ved en sindrighedsfuld Opfindelse nemlig de indirekte Skatter. Da en Del af vore Læsere imidlertid maa antages at være i Vildrede med Udtrykkene direkte og indirekte, skal vi søge at orientere dem lidt.

Statens Udgifter, som hos os udgør henimod 30 Millioner Rigsdaler om Aaret dækkes hovedsagelig paa tre Maader. Dels besidder Staten en Del Ejendomme eller andre Aktiva, som giver en bestemt Indtægt om Aaret, dels lægger den Skat paa visse Varer, der enten indføres eller produceres her i Landet, dels endelig beskattes Indvilderne i Forhold til deres Formue. Til den første Art maa hos os som den vigtigste henregnes de 35 Millioner, vi modtog for Drefundstoldens Afsløsning og som nu i flere Aar har dækket Underbalancen; til den anden Art, de indirekte Skatter, henregnes bl. A. Tolden og Brændevinsafgiften; den tredje, de saakaldte direkte Skatter, bestaaer af forskellige Grundskatter og af den egentlige Formueskat m. fl.

Gaar vi ud fra den Grundsætning, som er anerkendt af alle den nyere Tids Statsøkonomer: at Skatterne skal fordeles paa Borgerne efter deres Evne til at udrede dem; efter deres Formue, saa bliver al indirekte Beskatning en Utæring. Kapitalisten vil nemlig selv ved den fornuftigste Toldlovgivning kun komme til at svare indirekte Skat af hvad han forbruger, men ikke af hvad han dynger op. Har han 20 Gange saa store Indtægter som en anden, vil han derfor ikke bruge 20 Gange saa meget Sukker, Kaffe, Brændevin etc; ja, vi kunde endog let anføre et Eksempel

paa en Millionær i København, der til sine Fornødenheder ikke anvender mere end en simpel Arbejder; den øvrige Del af hans uhyre Indkomster er altsaa aldeles fri for indirekte Skat. Og denne uretfærdige Beskatning har tilmed en langt større Udstrækning end man ved et flygtigt Blik paa Finansregnskabet skulde tro. Det opspører nemlig kun omtrent en halv Snes Millioner som Udbyttet af den indirekte Skat; men Beløbet er i Virkeligheden langt betydeligere, idet alle Afgifter, der lægges paa Ejendomme i Byerne saavel som paa Landet, ikke vil komme til at hvile paa Ejerne: i Byerne gaar de, som bekendt, straks over paa Lejerne, paa Landet vil de fordeles paa Produkterne, o: de vil forhøje Kornpriserne. Skønt disse Afgifter altsaa figurerer i Statsregnskaber som direkte, vil de dog have alle de Egenskaber, der karakteriserer de indirekte Skatter. Naar man nu hertil lægger, at de personlige Ydelser, som Staten fordrer ved den almindelige Børnepligt, er fuldkommen saa store for den fattigste som for den Rigeste, saa vil det vel ikke være ubeskedent at paastaa, at Proletariatet, der er den langt talrigere Del af Folket, af sine usle Indtægter maa udrede Hovedsummen til Statsstyrelsen, uden at have en tilsvarende Andel i Magten, medens Kapitalisterne og Grundbesidderne næsten er ligesaa skattefri, som de sidstnævnte var det i den udfregne Middealdertid.

Hvis den ovennævnte Ubillighed beroede paa Uvidenhed om Forholdene hos de Styrende, saa vilde den være mere tilgivelig; men de har afflaaret sig denne Udvej ved paa et enkelt Punkt fuldstændigt at erkende Rigtigheden af vore her fremsatte Betragtninger. Den eneste ægte direkte Skat, Formueskatten, der isørigt kun udgør en forsvindende Del af Statsindtægterne, er nemlig ikke alene paalignet efter hele Beløbet af Borgernes aarlige Indkomster uden Hensyn til Forbruget, men endog i et voksende Forhold, saaledes at f. Ek. den der har 2000 Rd. om Aaret ikke kommer til at betale 5 Gange, men 20 Gange saameget som den der har 400 Rd. medens al Indtægt under 400 Rd. er skattefri.

Hvad er det saa for Forandringer vi ønsker i Beskatningen? Simpeltthen at alle indirekte Skatter, hvad Navn de end har, ophæves, og at deres Beløb erstattes ved en forøget Formueskat. Nu som da vilde Landets Borgere komme til at udrede de samme Summer, men Fordelingen vilde blive retfærdig istedetfor uretfærdig, paa samme Tid som Landets Handel rimeligvis vilde tage et umaadeligt Opsving.

### III. Fabrikarbejderne.

„Hos os er Fabriksvæsenet ubetydeligt“, siger Folk. Ja, vi er ikke et Fabrikfolk i den Forstand som Englænderne, Frankmændene og Belgierne, men Fabrikker har vi, og Arbejdernes Tilstand der er slet ikke bedre end i andre Lande. Skal vi da vente med at forlange Forandringer til Ondet er vokset os over Hovedet? Det vil sandelig ikke vare længe. Vor Haandværkerstand gaar med stærke Skridt sin Undergang imøde. Med hvert Aar tilegner Fabrikkerne sig en stor Del Arbejde, som tidligere var Haandværk: Vjelerne laves af Jern, Planter og Lister høvles paa Maskine; Sko og Strømper, Lyststæder og Dampskibe, Synaale og Kanoner, Alt laves pr. Maskine og pr. Damp; der gives „Fabrikker“ i England og Amerika, hvor den raa Bomuld gaar ind ad den ene Dør for at komme ud som færdige Klædningsstykker af en anden. Med hvert Aar sørges Fabrikarbejdernes Tal medens Haandværklernes aftager: kan det maasse gaa an at oppebie den Tid, da Landets Befolkning vil være delt i to Klasser: Fabrikarbejdere og Fabrikherrer?

Ven skal de ulysiske Følger af Fabrikvirksomheden fjernes, da kan det ikke nytte at ty til privat Godgørelighed, den er planløs og utilstrækkelig; det kan heller ikke nytte at skraale paa „Selvhjælp“, ti vi kan ikke som salig Münchhausen gribe os selv i Haartoppen og trække os op af Sumpen; nej, den eneste Magt, der baade kan og skal gøre Noget er Staten, og det vi forlanger er foreløbigt ikke Kapitaler, men blot Love, der kan beskytte os mod at ødelægges fysisk og aandeligt af Fabrikherrene. Vore Under er mange: slet Føde, usunde Boliger, mangelfuld Belladning, lang Arbejdstid, daarlig Undervisning, aandelig Fordærvelse i Forbindelse med et uhyggeligt Hjem og deraf følgende Hæng til Drik, det er de Fjender, der skal bekæmpes. Til Hjælp imod dem forlanger vi: Fastsættelsen af en Normal-Arbejdstid, som ikke maa overstrides under nogetsomhelst Paaskud, Forbud imod Søndagsarbejde, Indskrænkning af Kvindernes og Døds af Børnenes Arbejde i Fabrikker eller lignende Steder, samt endelig Indsættelse af Fabriks-Inspektører, der vælges af Arbejderne og lønnes af Staten for at paase, at ovennævnte Bestemmelser opretholdes. Straffen for Overtrædelse skal bestaa i simpelt Fængsel og ikke i Bøder, eftersom disse sidste kun vilde give Anledning til at Fabrikanten forsøgte at omgaa Loven.

Den forlortede Arbejdstid vil hjælpe paa dobbelt Maade. Det har nemlig stedsse vist sig, at Arbejderens Løn holder sig nær til den laveste Sum, hvorfor det er ham muligt at eksistere. Den vil altsaa ikke kunne blive lavere ved det kortere

Arbejde, end den var før. Men samtidig vil den forringe Kapitalistens Udbytte og saaledes bidrage lidt til at udjævne Forfælden mellem Arbejdsgiverens og Arbejderens Indtægter. Den vil endelig give Arbejderen mere Tid til at uddanne sig i aandelig Retning og derved styrke ham til hans Kamp mod Kapitalen.

Indstrækningen af Kvindernes Arbejde vil have en meget stor Indflydelse. For Djebliffet er Arbejderens Hjem, naar hans Kone er Fabrikarbejderste, et uhyggeligt, snavset Rum; hun kan hverken sørge for ham eller Børnene i nogen som helst Retning, og Følgen deraf bliver, at han tilbringer sin Fritid i slet Selvlab og øder sine Penge til Brændevin. Kan man gengive Børnene deres Moder og Manden hans Hustru, da vil meget være vundet saavel i moralisk som i pekuniær Henseende.

I Frankrig har man statistisk paavist at medens der af Fabrikherrenes Børn kun døde 15 pCt., døde der af de ulykkelige Spindere og Baveres over 50 pCt. inden Udgangen af det andet Aar. Men selv af de saa tilbageblevne døde der endnu inden de var udvoksne et betydeligt Antal; hvorfor? fordi de fra det 4de Aar begyndte at arbejde i Fabrikkerne. Børnenes Fabrikarbejde maa ophæves, hvis vi ønsker, at vore Efterkommere skal bevare et menneskeligt Udseende, hvis vi ikke vil have Befolkningen paa Jorden udryddet.

Krænker disse Bestemmelser Nogens Rettigheder? Vi kan ikke se det. Det hele er sanitære Forholdsregler, der er ligesaa berettigede og fremfor alt ligesaa nødvendige som Forbudet mod Overfyldning af Beboelseslejligheder ell. L. Var der nogen, der skulde blive fornærmede derover var det vel Arbejderne selv, i hvis frie Selvbestemmelsesret der tilsyneladende sker et Indgreb; men — saadanne Villkaarligheder vil vi stedse tilgive.

#### IV. Arbejderforeninger.

Vi har flere Gange i det Foregaaende betonet Nødvendigheden af at Arbejderne slutter sig sammen, saavel for at kunne modstaa Kapitalisterne som for at kunne opnaa større politisk Betydning, og vore Læsere vil derfor have Ret til at vente, at vi ikke ender denne Pjece uden at give bestemte, praktiske Anvisninger i denne Retning. Det vil være saameget lettere for os at opfylde disse Forventninger, som der allerede længe i Udlandet har bestaaet store Foreninger, hvis Betydning for de socialistiske Ideers Udvikling fremlyser af Resultaterne. Vi sigter naturligvis her til den internationale Forening i Genf, som tæller 3,200,000 Medlemmer fordelt i næsten alle civiliserede Lande. Men stont en Forbindelse med og Underordnelse under denne Forening vil være baade naturlig og

nødvendig for et eventuelt dansk Arbejdersamfund, der skulde svare til sit Navn, skal vi dog bemærke, at det med Hensyn til den indre Organisation af et saadant forekommer os mest passende for vore Forhold at vælge de specielt engelske Foreninger, de saakaldte Trades unions, til Forbillede, og vore Grunde herfor vil bedst forstaaes naar vi ganske kort fremstiller deres Ophaaen og Udvikling.

Det var efterhaanden gaaet op for de engelske Arbejdere, at Grunden til at Fabrikherren saa ofte ligefrem kan foreskrive de Betingelser, hvorunder han vil modtage Arbejderen, og den Løn, han vil give ham, egentlig ligger i det simple Faktum, at Arbejdsherren ved Kapitalens Hjælp kan undvære Arbejderen længere, end denne kan undvære Arbejdslønnen. Herpaa vilde der imidlertid for en Del raades Vode, hvis Arbejderen havde et Reservefond, hvortil han under en opstaaet Uenighed, under en Arbejdsnedlæggelse, kunde ty. Da dette først var blevet dem klart, fandt de snart en bekvem Maade, hvorpaa de kunde erholde Foreninger med dette Formaal. De utvidede nemlig de allerede talrigt eksisterende Syge- og Understøttelsesforeninger til ogsaa at omfatte Arbejdsnedlæggelser en masse, men forhøjede naturligvis samtidigt Bidragene. Da nu hvert Gaandværk og hver særegen Fabriksvirksomhed havde haft sin egen Sygekasse, opstod der en Mængde mindre eller større Trades unions, og denne laugsagtige Karakter bidrog meget til at styrke Sammenholdet mellem Medlemmerne og lette en kraftig, enig Optræden, paa samme Tid som en Centralbestyrelse med meget udvidet Myndighed ledede Operationernes Gang i det Større.

Et Blik paa nogle af disse Foreningers Statistik vil bedre end alt andet vise os, om Arbejderne havde Tro til deres Nytte. Bjergetarbejdernes Forening omfatter 57000 Medlemmer; Maskinarbejdernes 46000 fordelte i 315 Underafdelinger, Hu-tømrernes 11200, Jernstøbernes 11150 osv. Kontingentet er i Almindelighed 2 Mk. dansk om Ugen og ved denne efter engelske Forhold temmelig ringe Afgift, har Foreningerne, samtidigt med at de har udbetalt rigelige Understøttelser i Sygdomstilfælde, kunnet opspare betydelige Kapitaler. Saaledes ejer de ovennævnte Maskinarbejdere trods flere kostbare Striker et Fond af 140000 Pund Sterling eller omtrent 1,260000 Rd. dansk.

Det fornemste Vaaben, hvormed Trades unions har bekæmpet Kapitalen, er de saakaldte strikes, paa Dansk „Struer“ eller Arbejdsnedlæggelser og Hensigten med disse var naturligvis enten at forhøje Lønnen eller at forlorte Arbejdstiden. Det er nu ganske vist et dyrt Middel. Saaledes kostede 1836 Spindernes Strike i Preston dem i 13 Uger c. 57200 £ eller 515000 Rd. dansk; den gentoges 1854 af 17000 Ar-



bejdere i 36 Uger og Tabet i Løn beløb sig til 420000 £ eller 3,780000 Rd.; Massinarbejdernes Strike kostede 1853 i 15 Uger 43000 £ eller 387000 Rd. osv. Og hvis man undersøgte de ovennævnte saavel som mange andre store Strikers øje bliffelige Virkninger, da vilde man blive overrasket ved at se, at det stedse var Fabrikkerne, der holdt længst ud, og at Arbejderne i de fleste Tilfælde maatte genoptage Arbejdet paa de samme eller kun ubetydeligt bedre Betingelser. Men endskøndt Fabrikkerne saaledes har haft hele Vren af disse Kampe, er det dog Arbejderne der har haft hele Nyttten. Fra det Øjeblik da Trades unions begyndte at virke for Alvor, er Lønnen steget for alle Arbejdere paa samme Tid som Arbejdstiden er formindsket, og at Forandringen ikke er ubetydelig vil fremgaa af nogle Eksempler tagne af Indberetningerne fra en engelsk Kommission, der af Regeringen fik det Hverv at undersøge disse Forhold.

Tømrerne i Glasgow forøgede ved syv Striker i Aarene 1852—58 deres Løn fra 22 til 26 Sh. (9 Rd. 2 Mk. til 11 Rd. 4 Mk.) om Ugen og reducerede samtidig Arbejdstidernes Antal frø 60 til 57. Malernes Løn sammesteds steg ved tre Striker i Aarene 1845—55 fra 3½—5 Pence (fra 12 til 17½ Skilling) pr. Time; Teglværksarbejdernes Union begyndte at vinde Udbredelse i 1861, i de tre følgende Aar organiserede de Striker i 25 engelske og skotske Byer, af hvilke fire kun varede nogle Timer, elleve nogle Dage og kun én over et Par Uger. Resultatet var, at deres Ugeløn saavel i de 25 Byer som i ni andre steg med 3½ Sh. (over 9 Mark), medens Arbejdstiden formindskedes med næsten 2 Timer daglig. I 1859 holdt 10000 Londonner Arbejdere Strike i 26 Uger og tabte derved 325000 £ eller henimod 3 Millioner Rd uden at opnaa Forhøjelse; men disse samme Arbejdere har i de paafølgende 8 Aar blot ved Trusler om en Gentagelse opnaaet en Forøgelse af Lønnen fra 25 til 30 Sh. ugentlig.

Men Følgerne af disse Striker har i Realiteteten været endnu langt større; de har virket paa Arbejdslønnen ikke alene i England, men i hele den gamle Verden, og de har styrket Arbejderens Tro paa, at en Forandring i Forholdet til Arbejdsgiveren er ligesaa mulig som nødvendig. Eftersom nu Fabrikkerne ogsaa her i Landet begynder at vokse i Antal, eftersom Lønnen ogsaa her viser sig at være upassende lav, vil det være tilraadeligt at indrette Arbejdersforeningerne hos os paa lignende Maade som i England og med det samme Formaal: at opspare Kapitaler, for ved deres Hjælp saasnart som muligt at tvinge Arbejdsherrerne til at indrømme en Forhøjelse af Lønnen, der kan stille denne i et retfærdigere Forhold til Arbejdets virkelige Værdi. Vi opfordrer der-

for enhver Arbejder, der ønsker en snarlig Forbedring af hans Samfundsklasses uudholdelige Livsvilkaar, vi opfordrer ethvert Menneske, der endnu tror paa Menneskerettigheder og har Sans for andre end sig selv, til at slutte sig til en saadan Forening, saasnart den, hvad vi haaber, inden fjerne Tid træder i Virksomhed. Men naar dette sker, vil der blive sørget for, at det kan komme til Alles Kundskab.

Hadde vi skrevet Ovenstaaende i det Forsæt at more Publikum, da maatte vi nu have endt med at gøre en Undskyldning for de tørre Emner vi har behandlet. Men — oprigtigt talt — vi ønsker ikke at „more“ Noget. — Lediggængerne i Bourgeoisiets Verden havde maaske af denne Bjece ventet et Stof, der mere kunde pirre deres slappe Nerver; enkelte Arbejdere blandt vore Læsere havde maaske ventet en Opfordring til at dele Kapitalisternes Formue; heller ikke disse stussede Forventninger rører os. Vi vedkender os de socialistiske Ideer i alle deres Konsekvenser; men det skal aldrig bringe os til at overvurdere de Midler, vi kan raade over eller til at spille dem paa Formaal, som i Djebklivet ikke vil kunne naaes uden utroligt heldige Tilfælde. Hvad vi ovenfor har fremsat vil, naar det gennemføres, efter vor Mening være tilstrækkeligt til at organisere os, lette vore pekuniære Forhold og have vor politiske Betydning i Samfundet; hvad der videre skal ske, kan det ikke nytte at omtale paa dette Stadium.

Vi tvivler ikke om, at den „offenlige Mening“ eller, hvad der her i Landet er det samme, Pressen, vil skynde sig at fælde Fordømmelsesdommen over vore Udtalelser. Det vil naturligvis ikke genere disse Landsdommere, at de Sætninger, vi paa disse Blade kæmper for, er anerkendt som rigtige af alle ældre og nyere Statsøkonomer. Men det bliver nu deres Sag. For imidlertid at gøre dem Arbejdet saa ubehageligt som muligt, skal vi slutte med at anføre en Udtalelse af vor berømte, endnu ikke underkendte Jurist, F. C. Bornemann. Omendstønt Bourgeoisist siger han i sin Rets- og Statslære Pag. 96:

„Det kan være klart, at hele Mæsser af Befolkningen i det Højeste er i Stand til ved deres Arbejde at fortjene, hvad der udfordres til netop at friste det fysiske Liv, — Intet til Dannelse og Livsnydelse. Det kan endog stille sig saaledes, at dette uselt lønnede Arbejde bliver en Rigdomskilde for andre Klasser i Samfundet. (Arbejderforholdet, Herlighedsrettigheder over

Grundbesiddelser). Her kan man nu ikke sige: hele Verden staar aaben; man kan ikke give hele Masser, hele Samfundsklasser Anvisning paa at udvandre. En saadan Tilstand er ikke blot bellagelig, ikke blot farlig, men uretfærdig. Rejsfærdigheden kræver derfor Foranstaltninger, som hæver de Betingelser, der indeholder Grunden til slige Massers Udelukkelse fra materielt Velvære. Til Opnaaelsen af dette Formaal er dog ingenlunde ethvert Middel tilladeligt, f. Eks. ikke en Inddragelse af de Riges formentlige Overflud til Afdeling mellem de Fattige; det vilde være en Krænkelse af Ejendomsretten; derimod vel andre Anordninger, som indskrænker Naadigheden over Formueobjekterne, eller aldeles ophæver en særegen Art af Naadighed fordi dens Tilværelse er tilhinder for Alles Forsyning, saaledes Love, der griber ind i det frie Kontraktforhold mellem Arbejder og Arbejdsherre, eller som ophæver Tienderettigheder eller Herlighedsrettigheder osv. Sligt er ikke en Krænkelse af Principet. Ejendomsretten er saa uforskrænkelig som nogen anden Ret; men det ligger i dens sande Væsen, at den isvrigt uindskrænkede Naadighed over Formueobjekter, som tilskrives Individet, er Inhyttet til tilstændige Betingelser, navnlig til den, at andre ikke udelukkes fra at erhverve sig det Fornødne."

**NB.** „Socialistiske Blade“ vil herefter udgaa som Ugeblad hver Tordag til en Pris af 4  $\text{p}$ . om Ugen. Abonnement for Juli Kvartal, der koster 40  $\text{p}$ ., tegnes paa Postkontorerne og hos Boghandlerne samt paa Bladets Kontor:

**Integade 1 i Stuen.**